

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО БОГОСЛОВ'Я

Сучасна соціально-економічна, пандемічна та військово-політична ситуація в Україні зумовили виникнення значної кількості проблемних питань, що вимагають фахової та правдивої відповіді. Крім того, тривалі проблеми породжують невизначеність та бентежність, тому українське суспільство прагне відповіді. Ці відповіді суспільство хоче отримати і від церкви, яка за даними останніх соціологічних досліджень, продовжує утримувати високий рівень довіри серед громадян [5].

Проте, церква далеко не завжди має відповіді на найгостріші питання сьогодення. Теж саме стосується і готовності церкви вчасно реагувати на проблеми. Позиція церкви стосовно тих чи інших актуальних проблем, як правило, з'являється вже після утвердження самої проблеми. У питаннях, що не стосуються засудження гріха, церква рідко діє на випередження, що лише підтверджує її непередготовленість перед обличчям реальних соціальних потрясінь. Частина ж проблем взагалі залишаються без відповіді церкви. При цьому, варто наголосити, що це не завжди можна трактувати як слабкість церкви. Можливо, церква і не повинна знаходити відповіді на всі проблемні питання, що виникли внаслідок діяльності чи бездіяльності держави. Можливо, нам варто зрозуміти, що у трикутнику «людина – церква - держава» кожен суб'єкт має нести свою власну відповідальність за свої дії та вчинки. І в першу чергу, саме держава має не просто дати відповіді, а зобов'язана забезпечити вирішення тих соціально-економічних та інших проблем, які сьогодні найбільше турбують українців. Держава має нести відповідальність перед людиною, а церква – перед Богом, оскільки вона є Його будовою та Його власністю [1, с. 927].

Саме в такій ситуації особливе місце має бути відведене голосу сучасного українського богослов'я, який останнім часом стає дедалі гучнішим та впливовішим

серед суспільства. Богослов'я – є інтелектуальним представником церкви в суспільстві. Саме богослов'я намагається відшукати відповіді на сучасні проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення. Виходячи з церкви, богослов'я ніби простягає руку допомоги державі, стаючи для останньої своєрідним джерелом духовного осмислення наявних проблем та переживань. І хоча не варто ідеалізувати сучасний рівень відносин богослов'я та держави, все ж таки, маємо визнати, що він істотно підвищився, у порівнянні з роками тридцятирічної давності.

Та разом з тим, намагаючись на інтелектуальному та духовному рівні долучитися до процесу осмислення та розв'язання актуальних проблем нашого часу, українське богослов'я має також відшукати відповіді на ті виклики, які постають перед ним самим. Ці виклики мають різний напрям (сферу), тривалість, характер та рівень актуальності. Детальний аналіз сучасних викликів українського богослов'я є предметом дослідження окремої наукової роботи. У межах даного матеріалу, лише пропонується здійснити означення цих викликів та виокремлення з-поміж них найбільш вагомих.

Значна частина викликів, що постають перед українським богослов'ям, переважно стосується поточних проблем соціально-економічного та політичного спрямування, а точніше, передбачає вироблення богословської позиції та погляду на ті чи інші проблеми.

Одним з таких викликів є відсутність виробленого та сформованого «богослов'я трудової міграції». Тривалий час Україна знаходилася у процесі отримання безвізового режиму з Європейським Союзом. Після 2014 року цей процес отримав якісно новий характер та з кожним роком можливість отримання безвізового режиму перетворювалася на очевидну реальність. Проте, церква не була готова до цієї реальності і, як наслідок, не сформувала та не запропонувала українцям біблійної позиції на трудове життя за кордоном. Цієї позиції не сформовано й сьогодні, та й перспектив її вироблення в подальшому з боку церкви також не спостерігається. Церква ніби змирилася з відсутністю такої позиції, де-факто запропонувавши кожному діяти на власний розсуд. І хоча істинна свобода є

біблійною категорією, але все ж таки, така свобода можлива лише в Ісусі Христі (Ів. 8:36). Як працювати за кордоном і не втрати відносини з Богом, зберегти свою родину та покращити її матеріальне становище? Це ті питання, що залишилися без відповіді з боку церкви. Тому пошук відповідей даного характеру має стати предметом богословського аналізу.

Викликом для українського богослов'я також залишається сфера сімейно-шлюбних відносин. В останні роки рівень розлучуваності серед українських подружніх пар майже досяг 70%. За останні 5 років в Україні лише через органи державної реєстрації актів цивільного стану (без урахування судових рішень про розірвання шлюбу) розірвано майже 670 тис. шлюбів [7]. За кожним розлученням стоять реальні долі чоловіків та жінок, які, у переважній більшості випадків, несуть цей негативний досвід протягом тривалого часу. А найбільше від цього страждають діти, які досить часто зазнають ранньої психологічної травми внаслідок розлучення батьків. Привертає увагу суспільства також факт соціального сирітства, що виникає внаслідок неналежного виконання дорослими своїх батьківських обов'язків. Про кризовий стан сімейно-шлюбних відносин та неналежного виховання дітей свідчить також і збільшення рівня домашнього насильства, що змусило державу ухвалити у 2017 році Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»[3]. У контексті даного виклику буде несправедливим стверджувати, що церква не навчає людей будувати сімейні відносини. Але в сучасних реаліях маємо визнати, що на сьогодні таке вчення є малоефективним. З огляду на зазначене, українське богослов'я має запропонувати якісно нове осмислення сімейно-шлюбних відносин, а церква має його донести до українського суспільства та використати як інструмент у побудові міцних родинних відносин.

Доволі специфічним для богословського осмислення є феномен української корупції. За Індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) Україна знаходиться на 117 місці з-поміж 180 досліджуваних країн. Нашими сусідами за даним індексом є Єгипет, африканська Есватіні (Свазіленд), Непал, Сьєрра-Леоне та Замбія [4]. Як бачимо, сьогодні українське суспільство не лише потребує проповіді

на тему «Не кради» (Вих. 20:15), але й вироблення та впровадження богословських підходів до викорінення цього ганебного явища. Адже можна щороку створювати нові державні та антикорупційні органи, посилювати санкції кримінального законодавства, але при цьому не мати дієвого впливу на свідомість та вчинки людей. Дана сфера богословського осмислення є вкрай складною, але такою необхідною для економічного поступу нашої держави.

Проте, найбільш вагомими та актуальними викликами для українського богослов'я є три наступні.

Перший виклик стосується самоідентифікації українського богослов'я, оскільки українське богослов'я у першу чергу має зрозуміти себе. Далі, слідує пошук відповідей на питання «Що варто розуміти під поняттям «Українське богослов'я»?», «Українське богослов'я – це міжконфесійне чи надконфесійне богослов'я?», «Які завдання постають перед українським богослов'ям?» та інші. При цьому варто зазначити, що при наявності конфесійного богослов'я, його представникам вдається забезпечувати якісну світоглядну та наукову комунікацію, зокрема щодо визначення кола актуальних проблем сучасної теології [6]. Доктор філософських наук Чорноморець Ю. П. також стверджує, що «на богословському рівні католицизм, православ'я і протестантизм дуже зблизилися» [8]. Попри наведене, впадає в очі відсутність уніфікованої інституції, яка б мала можливість виробити спільну позицію та виступити з узгодженою заявою щодо конкретних проблем суспільства. Подібна інституція на рівні церков та релігійних організацій вже тривалий час активно функціонує у формі Всеукраїнської Ради Церков і Релігійних Організацій. Двадцятип'ятирічний досвід діяльності цієї міжконфесійної інституції на практиці засвідчує ефективність об'єднаних зусиль у питаннях духовного розвитку та культури українського народу.

Другий виклик пов'язаний зі становленням та підвищенням якості богословської освіти на академічному та науковому рівні. Фактично, сьогодні ми перебуваємо у часі визнання богословської освіти з боку держави. Нова редакція Закону України «Про вищу освіту» [2], ухваленого у 2014 році, дозволила не лише

вивести богослов'я в окрему спеціальність, а створила можливості для проходження духовними семінаріями процедури ліцензування та акредитації, забезпечила визнання державою документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання осіб, які до 1 вересня 2018 року здобули освіту у закладах вищої духовної освіти. Зазначене мотивує та зумовлює подальший кількісний та якісний характер розвитку богословської освіти. При цьому, дослідник богословської освіти в Україні Хромець В. Л. визначає одним з ключових параметрів теологічної освіти вищого навчального закладу саме «залучення студентів та викладачів у теологічні дослідження» [6]. Розмірковуючи над розвитком богословської освіти в Україні, Чорноморець Ю. П. наполягає на необхідності створення православного та протестантського університетів за типом Українського католицького університету, що матиме позитивний вплив на подальший розвиток богослов'я в Україні [8]. Натомість, сучасний протестантський теолог Черенков М. М. акцентує увагу на особистісній підготовці християнина до змістовної праці над самим собою. На його думку, богословська освіта є необхідною, але не з точки зору формальної освіти, не для того, щоб підвищити відсоток дипломованих пасторів, а з позиції готовності формувати самого себе у відповідності до сучасних вимог [9].

Третій виклик пов'язаний у взаємовідносинах богослов'я з церквою та державою. Постає питання, наскільки церква та держава потребують богослов'я? Адже церква завжди тяжіє до чіткої ієрархізації власної структури, яка де-факто не передбачає виділення окремої богословської складової. У свою чергу, вища державна влада досить часто тяжіє до узурпації влади, репрезентуючи себе як інституцію, яка не потребує порад та рекомендацій з боку інших суб'єктів. Протягом різних історичних періодів церква не рідко демонструвала свою байдужість до богослов'я, так само і держава не завжди прислухалася до голосу богослов'я в часи випробувань. Парадоксально, але часто будучи неспроможною дати відповідь на актуальні проблеми суспільства, церква не передала це право богослов'ю, навіть власному, конфесійному чи регіональному. Тому відвертий,

конструктивний діалог між богослов'ям та церквою і богослов'ям та державою є необхідним для всього українського суспільства.

Література

1. Біблія. Сучасний переклад з давньоєврейської та давньогрецької мов. Перше видання. Українське біблійне товариство. Київ, 2020. 1172 с.
2. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2014, № 37-38. С. 2004.
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Відомості Верховної Ради України. 2018. № 5. С. 35.
4. Індекс сприйняття корупції. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>
5. Оцінка ситуації в країні, довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян (березень 2021р.). Соціологічна служба Центру Разумкова.[Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriientsii-gromadian-berezen-2021r>
6. Соловій Р. П. Актуальні проблеми сучасної теології: виклики і перспективи. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:<https://www.religion.in.ua/main/bogoslovya/29631-aktualni-problemi-suchasnoyi-teologiyi-vikliki-i-perspektivi.html>
7. Статистичний щорічник України за 2019 рік. Київ: Державна служба статистики України. 2020. 465 с.
8. Чорноморець Ю. П. Актуальна розмова про розвиток богослов'я в Україні та світі. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:https://risu.ua/na-bogoslovskomu-rivni-katolicizm-pravoslav-ya-i-protestantizm-duzhe-zblizilisya-aktualna-rozмова-pro-rozvitok-bogoslov-ya-v-ukrajini-ta-sviti_n101347
9. Черенков М. М. Современный протестантизм: проблемы и перспективы.[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:http://cherenkoff.blogspot.com/2010/08/blog-post_17.html

Недзельський К.К.

Таврійський християнський інститут

ФІЛОСОФІЯ ТА БОГОСЛОВСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ

На даний момент в Україні існують усі належні правові передумови відродження богословської освіти, яка з огляду на відомі причини протягом десятиліть і навіть століть поволі втрачала свій статус наукової галузі та навчальної дисципліни. Особливо важливим було прийняття закону про вищу освіту у 2014 році, згідно з яким здобувачам богословських спеціальностей гарантується надання дипломів державного зразка і що потягнуло за собою стрімкий розвиток українського богословського освітнього простору. Однак, як засвідчують дискусії на